

**PREGĂTIREA ZILELOR DE COMEMORARE A HOLOCAUSTULUI:
sugestii pentru profesori**

Ianuarie 2006

Considerente introductive

Acest ghid privind pregătirea zilelor de comemorare a Holocaustului a fost dezvoltat pentru profesorii care predau elevilor de liceu din statele membre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), concentrându-se asupra modalităților de planificare a activităților de comemorare desfășurate pe parcursul zilele anuale de comemorare a Holocaustului.

OSCE este cea mai mare organizație pan-europeană de securitate, numărând 55 de state participante din Nordul Americii, Europa, Asia Centrală și Caucaz. Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului din cadrul OSCE (ODIHR/OSCE) este una dintre instituțiile fondate pentru promovarea și sprijinirea implementării angajamentelor în domeniul drepturilor omului, libertăților fundamentale, democrației și statului de drept. Cu privire la prezența anti-Semitismului și ascensiunea sa în unele părți ale regiunii OSCE în ultimii ani, OSCE a reafirmat responsabilitatea statelor participante pentru promovarea toleranței și nediscriminării, combaterea anti-semitismului și consolidarea activității acestora în domeniul educației privind Holocaustul. Începând cu anul 2003, mai multe conferințe OSCE pe tema anti-semitismului și luptei împotriva rasismului, xenofobiei și discriminării au condus la crearea de angajamente noi și detaliate în aceste domenii.

Ca urmare a conferinței OSCE privind anti-semitismul și alte forme de intoleranță, organizată la Cordoba, Spania în iunie 2005, experți din 12 state participante s-au întrunit la Yad Vashem, Ierusalim/Israel pentru a crea acest ghid. Reuniunea experților a fost finanțată de Programul internațional pentru studierea Holocaustului – Asper, sprijinit de Fundația Asper, Winnipeg, Canada, iar ghidul a fost dezvoltat cu sprijinul guvernului german.

Yad Vashem – Autoritatea pentru amintirea eroilor și martirilor Holocaustului a fost fondat în 1953, printr-o decizie a Parlamentului israelian. Numele de „Yad Vashem” își are originea în Cartea lui Isaia, cap. 56, versetul 5 „și lor le voi da casa Mea și, înăuntrul zidurilor Mele, un loc și un nume (*yad vashem*)...care nu se va stinge”. Aflat în Ierusalim, Yad Vashem are misiunea de a cerceta istoria poporului evreu în perioada Holocaustului, conservând memoria și povestea fiecărei victime din cele șase milioane și transmitând moștenirea Holocaustului generațiilor viitoare prin arhivele sale vaste, bibliotecă cuprinzătoare, institut de cercetare, școală internațională și noi muzee.

Cuprinsul ghidului

- Zilele de comemorare a Holocaustului în context internațional
- Principii metodologice
- Obiective și rezultate ale învățării
- Strategii educaționale practice
- Anexa 1: Referințe adiționale și informații suplimentare
- Anexa 2: Comemorarea Holocaustului în statele participante la OSCE

Liniile directe pedagogice referitoare la abordările pentru educația privind Holocaustul în general pot fi consultate accesând materialele disponibile pe paginile de web listate la sfârșitul acestui document.

I. Zilele de comemorare a Holocaustului în context internațional

„Holocaustul a reprezentat persecutarea și omorârea sistematică, birocratică și girată de stat a aproximativ 6 milioane de evrei de către regimul nazist și colaboratorii săi. Cuvântul *Holocaust* provine din limba greacă și înseamnă „sacrificiu prin foc”. Naziștii, care au preluat puterea în Germania în ianuarie 1933, credeau că germanii sunt „superiori din punct de vedere al rasei” și că evreii „nu erau demni de a trăi”. În perioada Holocaustului, naziștii au avut drept țintă și alte grupuri pe care îi considerau „inferiori din punct de vedere al rasei: „Roma/Sinti (țigani), persoanele cu dizabilități și unele popoare slave (polonezi, ruși etc.). Alte grupuri au fost persecutate pe motive politice și de comportament, precum comuniștii, socialiștii, Martorii lui Iehova și homosexualii.” *Muzeul Memorial pentru Holocaust din Statele Unite*

În ianuarie 2000, 46 de guverne, inclusiv 41 de state participante OSCE, au semnat *Declarația privind Forumul Internațional pentru Holocaust de la Stockholm*, notându-se că „Holocaustul (Shoah) a pus la încercare într-o manieră decisivă fundamentele civilizației. Caracterul unic al Holocaustului va avea întotdeauna un înțeles universal. După [mai bine de] jumătate de secol, evenimentele rămân suficient de aproape ca timp, astfel încât supraviețuitorii să poată depune mărturie despre ororile trăite de poporul evreu. Suferințele teribile ale multor milioane de victime ale naziștilor au lăsat o cicatrice adâncă peste toată Europa. Împărtășim angajamentul de a comemora victimele Holocaustului și de a-i onora pe cei care au luptat împotriva sa. Încurajăm identificarea, în statele noastre, a tuturor formelor adecvate pentru comemorarea Holocaustului, inclusiv prin ziua anuală a memoriei Holocaustului.”

Zilele de comemorare a Holocaustului sunt un fenomen relativ nou în unele țări, spre deosebire de alte state, unde au devenit o tradiție. Guvernele au inițiat și organizat ceremonii oficiale și sesiuni parlamentare speciale marcând Ziua de Comemorare a Holocaustului, evenimente care s-au bucurat de acoperire mediatică la nivel local, național și internațional.

Varșovia, Polonia, după război, Marș comemorativ pentru victimele Holocaustului (Yad Vashem).

În octombrie 2002, miniștrii educației din țările membre ale Consiliului Europei au adoptat o rezoluție prin care se stipula instituirea unei „Zile a Comemorării” în toate școlile din statele respective pentru a comemora Holocaustul¹. În plus, cu ocazia celei de-a șaiszecea sesiuni plenare a Adunării Generale a Națiunilor Unite din noiembrie 2005, s-a decis ca data de 27 ianuarie să devină ziua internațională pentru comemorarea victimelor Holocaustului și s-a solicitat statelor membre să dezvolte programe educaționale care să faciliteze transmiterea amintirii acestei tragedii către generațiile viitoare².

Depunerea unei coroane la *Zidul morții* din curtea barăcii 11 de la Auschwitz I – Stammlager. Delegații de tineri și miniștri ai educației din 48 de state parte la *Convenția europeană culturală*, participanți la seminarul internațional „Teaching Remembrance through Cultural Heritage”, Cracovia și Auschwitz-Birkenau, 4-6 mai 2005. (ICEAH, Muzeul de stat Auschwitz-Birkenau).

În ultimii ani, OSCE a pus accentul pe comemorarea Holocaustului și combaterea anti-semitismului contemporan. Statele participante OSCE s-au angajat să comemoze Holocaustul prin *Decizia* luată la finalul conferinței privind anti-semitismul din aprilie 2004, la Berlin.

31 din 55 de state participante OSCE au stabilit o zi pentru comemorarea Holocaustului³. Albania, Belgia, Croația, Cehia, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Liechtenstein, Noorvegia, Spania, Suedia, Elveția și Marea Britanie au stabilit prin lege ca în fiecare an, la 27 ianuarie (ziua eliberării lagărului Auschwitz-Birkenau), să fie organizate ceremonii și alte evenimente speciale pentru comemorarea victimelor Holocaustului.

De exemplu, în Marea Britanie, Ziua de comemorare a Holocaustului de pe 27 ianuarie este marcată printr-un eveniment național, la care participă personalități publice, supraviețuitori ai Holocaustului și alți demnitari. Au fost organizate, de asemenea, evenimente comemorative cu caracter regional în mai multe orașe din țară. Se încurajează, totodată, evenimente ale comunității, care să implice grupuri mai mici precum parohii, școli, universități sau consilii locale care organizează evenimente pentru public și pentru propria comunitate. Ministerul britanic de interne finanțează și acordă o serie de facilități grupurilor care organizează asemenea evenimente. În plus, Departamentul britanic pentru educație și formare produce materiale printate și online pentru Ziua de comemorare a Holocaustului.

La 27 ianuarie 2005, Fundația centrală ucraineană pentru Holocaust „Tkuma” a

¹ Pentru mai multe informații despre această decizie, dar și despre alte subiecte care privesc comemorarea Holocaustului în Europa, puteți accesa <http://www.coe.int>.

² Pentru mai multe informații, accesați <http://www.un.org>.

³ În Anexa 2 poate fi regăsit un tabel cu zilele oficiale de comemorare a Holocaustului la nivelul statelor din regiunea OSCE.

organizat un proiect cunoscut sub numele de „Maratonul memoriei”, menit să crească gradul de conștientizare în peste 12 orașe ucrainene. Evenimentele au inclus o ceremonie de premiere pentru elevii care au luat parte la concursul despre Holocaust; „Marșul celor vii” la sit-uri autentice pentru Holocaust; organizare de mese rotunde cu participarea elevilor și a personalităților publice; și o conferință de presă cu reprezentanți ai presei locale și internaționale, coroborată cu marcarea a 60 de ani de la eliberarea lagărului de la Auschwitz-Birkenau. În Odesa, comemorarea a inclus o combinație între literatură și o transpunere artistică a imaginilor și poveștilor lui Elie Wiesel, supraviețuitor al Holocaustului și laureat al premiului Nobel. La aceste evenimente au participat oficialități locale și naționale de pe tot cuprinsul țării.

Spectacol al grupului de dans din comunitatea evreiască din Zaporozhye, ca parte a proiectului Maratonul Memoriei, 2005, Ucraina, Tkuma (Fundația centrală ucraineană pentru Holocaust)

Austria, Bulgaria, Ungaria, Letonia, Lituania, Luxemburg, Polonia, România, Slovacia, Serbia și fosta republică iugoslavă a Macedoniei au decis stabilirea unei date pentru memoria Holocaustului în conexiune cu evenimente istorice care au avut loc în fiecare dintre aceste țări în perioada Holocaustului. De exemplu, Ungaria comemorează Holocaustul la 16 aprilie, dată la care a fost creat primul ghetto la Munkacs, iar Lituania a ales data de 23 septembrie, în memoria uciderii restului de populație evreiască din ghetoul de la Vilnius în 1943.

Canada și SUA comemorează date legate de *Yom HaShoah* (în ebraică *Yom HaShoah Ve-Hagevurah*), care înseamnă "Ziua comemorării martirilor și eroilor Holocaustului", începând de la sfârșitul celei de a 27a zi (apusul Soarelui) din luna Nisan, conform calendarului evreiesc. *Yom HaShoah*, care marchează începutul revoltei din Ghetoul de la Varșovia din 1943, a fost stabilit prin lege de către Guvernul israelian în 1951. Preț de două minute, sistemele de alarmă de pe întinsul țării sunt activate în memoria victimelor, iar locații de divertisment, precum teatre, săli de dans, restaurante sau cafenele, sunt închise în această zi. A devenit o zi comemorativă pentru comunitățile evreiești din întreaga lume.

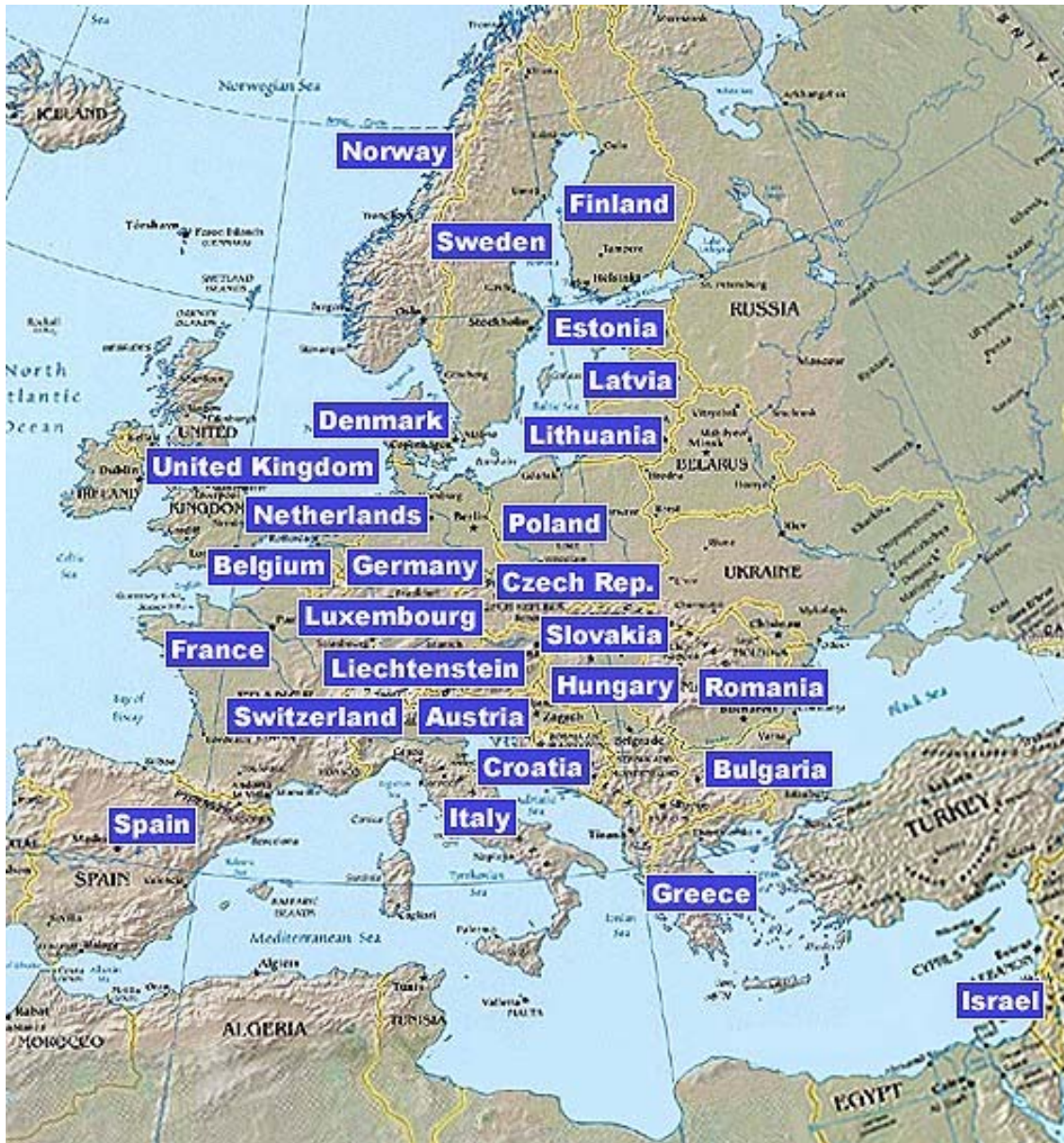

Yerakmiyel Felzenshteyn aprinde o torță în timpul ceremoniei de marcare a Zilei de comemorare a martirilor și eroilor Holocaustului, 4 mai 2005, Yad Vashem.

Numeroase comunități au tradiții încetățenite de mai mulți ani în ceea ce privește evenimentele comemorative ale Holocaustului și/sau legate de cel de-al Doilea Război Mondial. O zi de comemorare a Holocaustului nu ar trebui să ignore sau să înlocuiască ritualuri de comemorare deja stabilite, ci să consolideze sensul și importanța acestora în rândul acestor comunități.

Profesorii din statele care nu au o zi oficială de comemorare a Holocaustului pot dori să se înscrie, împreună cu elevii, într-un proiect de cercetare a Holocaustului, în special în legătură cu ceea ce s-a întâmplat în propria lor țară în perioada Holocaustului.

Această hartă interactivă este disponibilă și la <http://www.yadvashem.org/education/ceremonies/liberation/map/map.html> (Yad Vashem).

II. Principii metodologice

Evenimentele comemorative nu pot și nu ar trebui să înlocuiască studierea a ceea ce s-a întâmplat în trecut. În cele din urmă, studierea comprehensivă a subiectului - care implică un proces activ de învățare în cadrul unui curriculum dezvoltat la clasă - și comemorarea anuală a evenimentelor istorice au un caracter. Ritualurile de comemorare, precum ceremoniile care includ și piese muzicale, lectura unor texte sau a numelor victimelor, sunt limitate ca scop, chiar și când sunt repetate în fiecare an.

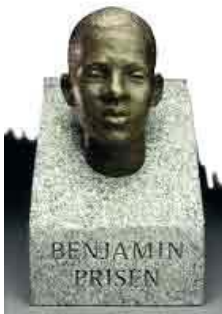
Sunt recomandate activitățile care se concentrează asupra poveștilor oamenilor, ale căror nume sau înfățișare au fost identificate (de exemplu, foști locuitori evrei dintr-un oraș sau cartier, foști profesori sau elevi ai școlii) sau care pot fi descoperiți în urma unui proiect de cercetare. Punând accentul pe înfățișarea, numele sau activitățile zilnice ale victimelor Holocaustului, se restaurează demnitatea celor care au fost omorâți. Prin prezentarea victimelor ca ființe umane care au făcut parte din comunități adânc înrădăcinate și nu ca statistici legate de camerele de gazare sau de gropile comune, profesorii pot contura aspectele multiculturale ale vieții comunităților evreiești din Europa în perioada interbelică.

Sala numelor, parte a noului muzeu de istorie a Holocaustului de la Yad Vashem. În îndeplinirea mandatului de documentare a moștenirii fiecărui evreu care a murit din cauza național-socialiștilor sau a colaboratorilor lor, Yad Vashem a colectat „Pagini de mărturie” începând cu mijlocul anilor 1950. Trimise de supraviețuitori, rude sau prieteni ai victimelor, „Paginile de mărturie” sunt conservate ca ultime amintiri în Sala numelor de la Yad Vashem, Ierusalim. (Ardon Bar Hama, Yad Vashem)

Profesorii ar trebui să încurajeze elevii să demonstreze inițiativă personală și responsabilitate în coordonarea activităților comemorative inter-disciplinare, potrivite vârstei acestora și care să includă muzică, artă dramatică, literatură, istorie, teologie, filosofie și alte discipline. Sunt încurajate organizarea de piese de teatru, citirea numelor victimelor și texte precum jurnalele, vizite ale studenților la sit-urile locale autentice, expoziții și alte programe.

Zilele de comemorare a Holocaustului pot crea oportunitatea pentru întreaga comunitate a școlii de a se întruni pentru o experiență educațională valoroasă. Conducerea școlii, profesorii și elevii pot, de asemenea, să ia în considerare și să reflecteze, în aceste momente, la incidente xenofobice, rasiste și anti-semite care au avut loc în mediul școlar în anul precedent.

În Norvegia, pe 27 ianuarie, se acordă anual *Premiul Benjamin*, numit după Benjamin Hermansen, un adolescent de 15 ani, victimă a unei crime motivată de ura de rasă a neo-naziștilor în 2001, școlii care demonstrează un angajament puternic în combaterea rasismului din cadrul școlii și al comunității locale. Inițiativele conducerii școlii, profesorilor, elevilor și părinților de a promova toleranța sunt recunoscute în cadrul unei ceremonii la care participă ministrul educației.

Contexte extinse ale Holocaustului

Germania național-socialistă a organizat un mecanism sistematic și birocratic de distrugere în masă a evreității europene. Mașinăria sa de ucis, care nu doar a omorât milioane de evrei, dar a folosit părți ale cadavrelor în scopuri industriale, a marcat un punct de cotitură în istoria umanității.

O fotografie care conține semne de identificare purtate de diferite victime ale național-socialismului, inclusiv evreii, Martorii lui Iehova, romii și populație Sinti, polonezi și criminali. Include și o banderolă a unui polițist de lagăr. Insignele și banderolele provin din colecțiile Muzeului pentru Memoria Holocaustului al Statelor Unite.

Caracterul unic al Holocaustului are consecințe universale pentru viitor. Învățând despre Holocaust și alte genociduri, elevii vor deveni conștienți de faptul că astfel de crime se pot repeta la adresa evreilor sau a altor grupuri, fiind comise de oameni împotriva altor oameni; nu neapărat într-o manieră identică, dar similară. Elevii vor învăța, astfel, despre responsabilitatea oamenilor din societatea civilă de a se exprima, preveni și împiedica genocidul oriunde s-ar petrece în lume.

Elevilor li se pot da teme de cercetare a genocidurilor și a crimelor împotriva umanității, dar și să scrie parlamentarilor, politicienilor, clericilor și altor lideri despre lecțiile Holocaustului, pericolele totalitarismului și despre mesajele educaționale privind prevenirea genocidului în viitor. De exemplu, elevii pot fi îndrumați să se adreseze *Comitetului pentru conștiință* din cadrul Muzeului Memorial al Holocaustului din SUA, creat în 1979 de către *Comisia privind Holocaustul* din cadrul administrației prezidențiale. La momentul recomandării *Comisiei privind Holocaustul* de a fonda un memorial pentru victimele Holocaustului, a fost reținut că niciun eveniment „nu a fost la fel de perplex și de urgent precum necesitatea de a garanta că un astfel de atac total inuman precum Holocaustul – sau oricare versiune parțială a sa – nu se va mai întâmpla niciodată.”⁴

Prin indicarea că evreii au fost ținte ale persecutării, elevii vor deprinde o mai bună înțelegere a evenimentelor. Trebuie reținut că, deși evreii au fost victimele predilecte ale național-socialiștilor și colaboratorilor lor, alte grupuri de victime au suferit, precum romii și populația Sinti, homosexualii, Martorii lui Iehova, prizonierii ruși de război, comuniștii și alții. Soarta romilor și a populației Sinti (care erau de asemenea priviți drept inferiori din perspectivă rasială de către național-socialiști) nu a fost comemorată la scară mare. Victimele din acest grup ar trebui comemorate împreună cu victimele Holocaustului.

Lichidarea „lagărului țigănesc” (Zigeunerlager) din cadrul complexului Auschwitz-Birkenau la 2 august 1944 a transformat această dată în *Ziua de comemorare a exterminării romilor și populației Sinti* începând cu anul 1997. În iulie 2005, centrul

⁴ Mai multe informații se pot obține accesând www.ushmm.org

comunitar rom DROM din localitatea Kumanovo, fosta republică iugoslavă a Macedoniei, a organizat o inițiativă publică de conștientizare a istoriei și dramei romilor și populației Sinti din perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Activitățile comemorative au inclus o lectură istorică, expoziție, citire de poezii, spectacole dramatice și muzică, cu scopul de a sublinia cultura, istoria și identitatea romilor și populației Sinti, precum și persecuția acestora în perioada celui de-al doilea Război Mondial. A fost publicată o broșură cu povestea personală a unei victime rome din lagărele de exterminare național-socialiste. Reprezentanții oficiali și demnitarii care au participat la eveniment au transmis un mesaj axat pe importanța conștientizării publice privind situația romilor și populației Sinti din perioada celui de-al Doilea Război Mondial.

Caravana Memoriei a fost organizată la inițiativa Asociației romilor din Tarnow și a muzeului local în fiecare iulie începând cu 1996. Căruțele merg în jurul orașului polonez Tarnow și a altor orașe mai mici și opresc la sit-urile care comemorează victimele Holocaustului și a persecuției național-socialiste: evreii omorâți, victimele rome împușcate de național-socialiști în 1943 și primul transport de prizonieri politici polonezi către lagărul de la Auschwitz. Evenimentul are ca obiectiv comemorarea victimelor rome ale persecuției național-socialiste, de a integra comunitatea romă în comunitatea locală, dar și ca să prezinte istoria și cultura sa. (Muzeul regional de la Tarnow)

III. Obiective și rezultate ale învățării

În contextul zilei de comemorare a Holocaustului, obiectivele educaționale pentru educatori și elevi ar trebui să includă:

- Crearea empatiei cu victimele și păstrarea memoriei lor;
- Consolidarea importanței amintirii supraviețuitorilor, victimelor, salvatorilor și eliberatorilor;
- Recunoașterea faptului că Holocaustul reprezintă o pierdere pentru civilizație în ansamblul său, ca și pentru țările implicate în mod direct;
- Dobândirea unei mai bune înțelegeri a trecutului;
- Creșterea conștientizării moștenirii locale, regionale și naționale;
- Creșterea conștientizării privind pericolele mișcărilor radicale și extremiste, precum și a regimurilor totalitare;
- Creșterea conștientizării prezenței formelor contemporane de anti-semitism, xenofobie și alte manifestări ale urii;
- Atragerea atenției asupra altor genociduri;
- Promovarea respectării drepturilor omului, în special a grupurilor de minorități naționale;
- Sporirea gândirii critice și a curiozității intelectuale;
- Creșterea sentimentului de responsabilitate personală ca cetățean democratic.

Întrucât zilele comemorative au loc o dată pe an, nu poate fi deașteptat ca pe parcursul acestei zile elevii să dobândească o înțelegere comprehensivă a ceea ce s-a întâmplat în timpul regimului național-socialist între 1933 și 1945. Deși nu toate obiectivele enumerate anterior pot fi atinse pe parcursul unei singure zile, poate fi sensibilizată conștientizarea importanței comemorării, activitățile subsumate putând fi o concluzie a studiului comprehensiv a Holocaustului.

IV. Strategii educaționale practice

Înainte de a implica elevii în activități comemorative, profesorii ar trebui încurajați să învețe mai mult despre acest subiect sensibil, dar și să interacționeze cu alți colegi care au participat la seminarii de pregătire a profesorilor pe aspecte care privesc educația și comemorarea Holocaustului. Acolo unde este posibil, profesorii ar trebui să urmeze un curs de dezvoltare profesională pe această temă. În orice caz, profesorii trebuie să se pregătească bine când organizează zile de comemorare a Holocaustului. În general, profesorii își cunosc bine elevii și vor aborda zilele de comemorare a Holocaustului bazându-se pe necesitățile și abilitățile acestora.

Mulți profesori au reușit să implice, cu succes, autorități locale, organizații non-guvernamentale, media și instituții comunitare în organizarea evenimentelor educaționale pentru comemorarea Holocaustului împreună cu elevii.

Activitățile legate de ziua de comemorare a Holocaustului pot include recitarea numelor victimelor sau de poezii, urmărirea unor filme, vizitarea de expoziții, relatarea de impresii în urma vizitării de către elevi a unui sit autentic pentru Holocaust sau a unui Muzeu al Holocaustului, interpretarea unei piese sau a unor melodii cu compoziție originală. De exemplu, în localitatea Sfântu Gheorghe din România, elevii au lucrat la un proiect de artă dramatică, care a presupus scrierea și interpretarea unei piese bazate pe bine-cunoscuta lucrare a lui Elie Wiesel, *Noaptea*. Proiecte similare se pot construi având ca punct de plecare *Jurnalul Annei Frank*.

Profesorii trebuie să aibă în vedere includerea unui moment de reculegere în cadrul ceremoniilor și/sau activităților comemorative. Deși o perioadă scurtă de menținere a liniștii poate oferi oportunitatea pentru elevi de conectare cu propriile gânduri și sentimente cu privire la evenimentele petrecute în timpul Holocaustului, aceasta nu poate înlocui procesul de învățare sau o activitate de zi comemorativă.

În Norvegia, Departamentul pentru educație primară și secundară încurajează toate școlile să onoreze Ziua pentru comemorarea Holocaustului și oferă materiale educative pe pagina sa de web. Multe școli organizează recitare de poezii sau expoziții, în timp ce altele co-ordonează procesiuni locale de torțe sau invită supraviețuitorii Holocaustului și martorii să împărtășească poveștile personale.

Auschwitz, Polonia, Valize în Muzeul Yad Vashem

Această valiză, parte a proiectului pentru Ziua Comemorării Holocaustului, a fost creată de elevii de la *Clubul Remember*, Colegiul Național Vlaicu Vodă, România, octombrie 2004.

Martori, mărturii și istorie vizuală

Profesorii pot dori să organizeze întâlniri cu martorii care trăiesc, în special supraviețuitori, dar și eliberatori și salvatori, care pot să împărtășească experiențele lor din timpul celui de-al doilea Război Mondial elevilor cu ocazia acestei zile. Mărturiile vii au impact emoțional puternic și pot contribui la o experiență profundă de înțelegere pentru elevi. De asemenea, mărturiile video înregistrate anterior se pot dovedi instrumente educaționale utile. Profesorii pot vrea să se concentreze asupra a ceea ce au învățat elevii ca urmare a ascultării poveștilor personale ale martorilor și asupra a ceea ce simt ca urmare a ascultării mărturiilor supraviețuitorilor.

Un fost prizonier în apropiere de barăcile de lângă lagărul Bergen-Belsen, Germania. (Yad Vashem)

Copii în lagăr, ridicând mâinile la momentul eliberării Auschwitz, Polonia. (Yad Vashem)

Vizitarea sit-urilor autentice, memorialelor și muzeelor

Vizitele de studiu la sit-uri autentice privind Holocaustul, precum foste centre de exterminare sau lagăre de concentrare, pot fi eficiente în înțelegerea de către elevi a ceea ce s-a întâmplat. Totodată, vizitele cu clasa la muzee, memoriale și centre educaționale privind Holocaustul oferă elevilor oportunitatea de a dobândi cunoștințe despre acest subiect. Vizitele de studiu la sit-uri autentice și/sau muzee privind Holocaustul trebuie să fie bine pregătite în avans de profesori, iar activitățile și discuțiile *follow-up* sunt foarte recomandate⁵. Vizitele nu trebuie să aibă loc în mod necesar în zilele de comemorare a Holocaustului, dar o astfel de experiență poate ajuta elevii să înțeleagă importanța comemorării și poate fi legată de alte activități, ulterioare, privind ziua de comemorare a Holocaustului.

Contacte cu comunitatea evreiască

În multe localități, comunitățile evreiești nu mai există ca urmare a Holocaustului și a anti-semitismului post-război. Cu toate acestea, un număr de comunități evreiești din Europa, care înfloriseră de-a lungul secolelor, au început un proces de reconstrucție. Profesorii și elevii lor sunt încurajați să contacteze membrii comunității evreiești locale pentru mai multe detalii despre aspecte ale vieții și culturii evreiești contemporane, precum și despre viața comunității evreiești înainte de Holocaust.

Introspecția elevilor

Temele scrise ca răspuns la activitatea de clasă pot încuraja creativitatea și exprimarea elevilor, dar pot și stimula curiozitatea intelectuală. Concursurile de eseuri au fost adesea organizate pentru a motiva elevii și profesorii în a se concentra

⁵ Pentru Liniile directoare privind vizitele la sit-urile autentice și non-autentice privind Holocaustul, vizitați <http://holocaustremembrance.com/ro/educate-teaching-guidelines-guidelines-study-trips-holocaust-related-authentic-and-non-authentic>

asupra unei teme legate de Holocaust. Este important de reținut că unii elevi își vor reține sentimentele referitoare la acest subiect sensibil și cu emoții puternice.

Comemorarea cu ajutorul tehnologiei moderne

Utilizarea tehnologiei moderne poate fi un instrument eficient în a stimula comemorarea Holocaustului. De exemplu, organizarea de schimburi de opinii prin intermediul forumurilor de pe Internet între elevii care au citit aceeași carte sau text în limbi diferite sau co-ordonarea video-conferințelor între tineri la nivel național sau internațional se pot dovedi acțiuni de succes în încurajarea dialogului pe tema semnificației zilelor de comemorare a Holocaustului. Suplimentar, aceste întâlniri virtuale pot adânci sentimentul tinerilor că aparțin unei comunități internaționale mai mari.

În 2005, elevii germani de la liceul Goethe din Frankfurt-am-Main, care vizitaseră anterior lagărul de concentrare de la Buchenwald, au avut o video-conferință cu un supraviețuitor evreu al Holocaustului și cercetător, Dr. Jehoshua Buechler. Ulterior relatării poveștii sale personale, elevii au avut posibilitatea de a-i adresa întrebări, în special cu privire la timpul petrecut la Buchenwald. Reprezentanți ai Școlii internaționale privind studierea Holocaustului de la Yad Vashem au participat la dialog și au moderat sesiunea. Pentru cei mai mulți elevi, aceasta a fost prima ocazie de a vorbi în mod deschis cu unul dintre supraviețuitorii evrei ai Holocaustului care locuiește în Israel.

Istoria locală

Proiectele de istorie locală, precum tururi de comemorare în orașele natale, pot încuraja elevii să se conecteze cu istoria locurilor unde locuiesc. Prin investigarea istoriei locale, elevii pot să învețe despre importanța culturii evreiești în mai multe orașe europene înainte de Holocaust, precum și restricțiile graduale impuse locuitorilor evrei înainte de a fi trimiși în lagărele de concentrare sau uciși.

În 2004, înainte de 23 septembrie (Ziua de comemorare a Holocaustului în Lituania), Comisia internațională pentru evaluarea crimelor regimurilor de ocupație naziste și sovietice din Lituania a coordonat un proiect educațional intitulat „Istoria vie a evreilor lituanieni”. Elevii și profesorii au colecționat material istoric despre viața, religia și cultura evreilor care au locuit în orașele lor înainte de Holocaust. De asemenea, au participat la tururi ghidate, au organizat întâlniri cu supraviețuitorii și cu reprezentanții comunității evreiești locale. Scopul activităților a fost de a organiza prezentarea „Viața evreilor în orașul meu înainte de Holocaust”, care a fost expusă la 23 septembrie 2004 în școlile participante.

O școală din Varșovia a organizat un proiect extensiv de comemorare a Holocaustului, care s-a derulat pe durata unui an școlar, culminând cu Ziua de comemorare a Holocaustului din 19 aprilie, care marchează revolta din ghetoul din Varșovia. În pregătirea expoziției despre ghetoul din Varșovia, elevii au selectat și creat materiale referitoare la sit-uri de comemorare localizate în apropierea școlilor lor, precum monumente ale Ghetoului din Varșovia sau *Umschlagplatz* (locul de unde evreii au fost depotați spre lagărele de exterminare). Ei au pregătit, totodată, și o vitrină despre toate sinagogile care au existat în Varșovia.

Expoziție a proiectelor elevilor din cadrul conferinței „Istoria vie a evreilor lituanieni” cu ocazia Zilei naționale de comemorare a Holocaustului din 23 septembrie 2004.

De Ziua comemorării Holocaustului din Polonia, la 19 aprilie, elevii din Lublin și alte orașe din apropiere au scris 500 de scrisori către Henio Zytomirski, un tânăr evreu polonez în vârstă de 10 ani, care a fost omorât la Majdanek în 1942, ca parte a unui proiect inițiat de organizația Grozka Gate – Theatre NN. Elevii au strâns scrisorile într-o cutie poștală specială pentru acest eveniment. Toate scrisorile s-au întors la adresele expeditorilor, cu ștampila „adresă necunoscută, adresant necunoscut”, într-un efort de a crește conștientizarea în familia fiecărui elev care a expediat scrisoarea despre ceea ce s-a întâmplat cu populația evreiască din Europa în timpul Holocaustului.

Proiectul a inclus, totodată, tururi în locații din apropierea Lublin-ului, legate de copilăria lui Henio; publicarea unor broșuri artistice-educaționale intitulate "Henio" care au fost distribuite în școli; crearea unui website dedicat lui Henio care conține fotografii de familie și biografia sa. În contextul acestei inițiative au fost organizate ateliere de formare a profesorilor, cu accent asupra metodelor pedagogice, .

Depunere de flori la memorialul de la Birkenau, 27 octombrie 004. Elevii de liceu din Moscova au participat la seminarul „Auschwitz – Istorie și simbolism”, organizat de centrul educativ din cadrul Muzeului de stat Auschwitz –Birkenau (ICEAH, Muzeul de stat Auschwitz –Birkenau)

Teme de cercetare

Profesorii și elevii lor se pot implica în mai multe tipuri de proiecte de cercetare privind comemorarea Holocaustului.

Un grup de elevi și profesori maghiari au lucrat împreună la un proiect bilingv (în limba engleză și maghiară) intitulat „Istorie personală” în toamna anului 2004. Prima piesă din serie – „Jurnalul Auschwitz” – se bazează pe memoriile unui tânăr de 17 ani, scrise în 1945, după război. Echipa de elevi au digitalizat și editat volumul. Totodată, ei au căutat fotografiile și au tradus manuscrisul în limba engleză. Un CD bilingv și un ghid pentru profesori a fost, de asemenea, publicat.

Proiectul „60 de zile pentru 60 de ani” organizat de comunitatea evreiască din Marea Britanie s-a adresat membrilor comunităților locale și elevilor, indiferent de etnia lor. Inițiativa a fost lansată la 25 ianuarie 2005 și a durat 60 de zile. Participanții au cercetat viețile celor care au murit în Holocaust, pe baza informațiilor colectate din „Pagini de mărturie” de la Yad Vashem. Fiecare persoană, grup sau familie care s-a alăturat proiectului „60 de zile pentru 60 de ani” a primit un card cu numele persoanei care a murit în Holocaust. Fiecare comunitate sau școală a fost conectată cu o comunitate care a suferit în timpul Holocaustului⁶.

Proiectele de cercetare pentru zilele de comemorare a Holocaustului se pot concentra și asupra unor întrebări precum: cum este celebrată ziua memorială a Holocaustului la nivel național și în alte state? Sunt aceleași date pentru comemorare și de ce au fost alese date diferite? De ce este o anumită dată semnificativă? Ce semnifică 27 ianuarie? Ce alte zile puteau fi alese? Sugerați elevilor să cerceteze website-uri, precum cele de mai jos, pentru a obține aceste informații.

În Bulgaria, data de 10 martie a fost desemnată să devină „Ziua Holocaustului și salvării evreilor bulgari” (cunoscută și drept Ziua victimelor Holocaustului). Această zi este comemorată în școli, la nivel național, printr-o lecție specială, numită ”10 martie: lecții privind demnitatea”. Activitățile de comemorare includ întâlniri cu supraviețuitorii, vizite la monumente și alte sit-uri, concursuri de artă și eseuri pe această temă și proiecte de cercetare pe documente originale.

Reabilitarea cimitirelor

Profesorii ar putea avea în vedere organizarea unor proiecte locale de cercetare care să se finalizeze printr-o ieșire cu clasa pentru a reabilita sau curăța cimitire evreiești, activitate desfășurată în contextul Zilei de comemorare a Holocaustului.

Școala comunității evreiești din Budapesta, Javne Lauder, organizează un program de o săptămână în fiecare vară pentru a curăța, împreună cu elevii cimitire evreiești părăsite. Elevii curăță mormintele de vegetație și repară pietrele funerare căzute. De asemenea, interpretează datele din epitafurile inscripționate și încearcă să reconstruiască istoria comunității evreiești. La sfârșitul activității, participanții comemorează pe cei care au pierit în timpul Holocaustului, conducând la dipariția a ceea ce era odată o comunitate evreiească înfloritoare. Unele școli și comunități locale se alătură proiectului.

⁶ Pentru mai multe informații, vizitați www.60for60.com

Elevi curățând un cimitir evreiesc abandonat în localitatea Szob, Ungaria, 2002. (Școala comunității evreiești Lauder Javne din Budapesta).

Adoptarea de monumente locale

Menținerea unui monument poate fi o cale efectivă pentru elevi de a demonstra responsabilitatea socială față de propria comunitate. Prin adoptarea unui monument, elevii pot fi încurajați să considere și ale aspecte, precum:

- Cărui eveniment specific este dedicat acest monument? Mai trăiesc locuitorii direct legați de acel eveniment? Ar putea elevii să îi întâlnească sau, în caz contrar, să cerceteze mărturiile disponibile ale acestora (documente scrise sau video)?
- Când a fost inaugurat și ce ne poate spune despre modul în care Holocaustul este comemorat de comunitate? Elevii pot fi încurajați să discute cu oamenii implicați în istoria însăși a monumentului.
- Elevii pot analiza aspectele artistice și arhitecturale ale monumentului. Cine l-a proiectat? Ce mesaje transmite? Cum se relaționează un monument față de altele? În ce limbă sunt scrise inscripțiile și reflectă acest aspect timpul realizării monumentului?
- Elevii pot fi încurajați să proiecteze propriul monument privind un eveniment local legat de Holocaust.

În Olanda, școlile au fost încurajate să „adopt” câte un monument local dedicat Holocaustului. Școlile pot agreea cu consiliile locale ca, anual, elevii unei anumite clase să dedice timp și efort în pregătirea unui monument înaintea de comemorare. Elevii pot juca un rol important în pregătirea ceremoniei de comemorare, dar și în timpul ei, preluând responsabilitatea pentru îngrijirea unui monument. Această inițiativă consolidează angajamentul administrației unei școli de a preda Holocaustul, de a reflecta asupra semnificației comemorării și de a se conecta cu comunitatea.

Website-ul olandez <http://www.4en5mei.nl/herinneren/oorlogsmonumenten> este dedicat monumentelor care au legătură cu cel de-al doilea Război Mondial. Website-ul conține detalii despre mai mult de 700 de monumente pe care școlile olandeze le-au adoptat.

Proiecte de acțiune socială

Sugestiile pentru proiecte de acțiuni sociale includ: amplasarea de postere care se concentrează pe teme de comemorare în stațiile destinate transportului public; identificarea de sit-uri unde au avut loc deportările sau unde au locuit evreii; solicitarea de sprijin din partea autorităților locale pentru a crea memoriale împreună cu școlile. Crearea de campanii de comemorare în rândul organizațiilor de elevi, mișcărilor de tineret, congregațiilor religioase sau aranjarea unei grădini pentru comemorare sunt alte opțiuni pe care profesorii pot să le exploreze.

Purtarea torței memoriei

Peste câțiva ani, vor fi foarte puțini martori vii care să transmită poveștile personale și amintirile despre ce s-a întâmplat în perioada Holocaustului. Pe măsură ce ultimii supraviețuitori transmit moștenirea lor, profesorii împreună cu elevii lor pot să construiască poduri de comemorare spre viitoarele generații astfel încât să se asigure că lecțiile despre Holocaust nu vor fi uitate. Se speră că aceste linii directoare despre pregătirea zilelor de comemorare a Holocaustului vor ajuta profesorii în această misiune importantă.

Anexa 1: Referințe și informații suplimentare

Se recomandă cu tărie solicitarea către ministerele educației, organizațiile de profesori și alte organizații non-guvernamentale pentru organizarea de workshop-uri de dezvoltare profesională ???.

Pentru ghiduri privind argumentele pentru predarea Holocaustului precum și sugestii despre cum să fie abordat subiectul la clasă, vizitați:

<http://holocaustremembrance.com/educate/teaching-guidelines>

Un număr de curricule și alte resurse sunt disponibile pe Internet sau sunt accesibile în biblioteci și centre de resurse pedagogice. Puteți consulta:

Yad Vashem: <http://www.yadvashem.org>

OSCE/ODIHR: <http://www.osce.org/odihr>

Consiliul Europei: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Teaching_Remembrance

Errinern – Austria: <http://www.erinnern.at>

Muzeul deportării și rezistenței din Mechelen, Belgia: <http://www.cicb.be>

Memorialul de la Terezin, Cehia: <http://www.pamatnik-terezin.cz>

Centrul de documentare a evreității contemporane, Franța: <http://www.cdjc.org>

Muzeele memoriale din Germania pentru victimele național-socialismului, Germania: <http://www.topographie.de>

Sit-urile memoriale pentru victimele regimului nazist, Germania: <http://www.memorial-museums.net>

Casa luptătorilor din Ghetto, Israel: <http://gfh.org.il>

Fundația centrului pentru documentarea ebraicii contemporane, Italia: <http://www.cdec.it>

Comisia internațională pentru evaluarea crimelor regimurilor de ocupație naziste și sovietice din Lituania: <http://www.komisija.lt>

Casa Anne Frank, Olanda: <http://www.annefrank.org>

Muzeul de stat Auschwitz-Birkenau, Polonia: <http://www.auschwitz.org.pl>

Fundația Holocaustului rus, Federația Rusă: <http://www.holofond.ru>

Forumul „Living History”, Suedia: <http://www.levandehistoria.org>

Centrul ucrainean pentru studierea Holocaustului, Ucraina: <http://www.holocaust.kiev.ua>

Ziua comemorării Holocaustului în Marea Britanie: <http://www.holocaustmemorialday.gov.uk/>

Organizația pentru Educația Holocaustului, Marea Britanie: <http://www.het.org.uk>

Muzeul imperial al războiului, Marea Britanie: <http://www.iwn.org.org.uk/lambeth/holoc-ex1.htm>

Înfruntând istoria și pe noi înșine, USA: <http://www.facinghistory.org>

Centrul Simon Wiesenthal, SUA: <http://www.wiesenthal.com>

Fundația istoriei vizuale a supraviețuitorilor Holocaustului, SUA: <http://www.vhf.org>

Muzeul Memorial al Holocaustului al Statelor Unite, SUA: <http://www.ushmm.org>

Anexa II: Comemorarea Holocaustului în Statele Participante la OSCE

18 din 55 de state participante la OSCE au stabilit ca dată pentru comemorarea Holocaustului ziua de 27 ianuarie. În 13 state, ziua de comemorare a Holocaustului este marcată la o dată diferită, relevantă pentru istoria fiecărui stat în parte. În 6 state participante, comemorarea victimelor Holocaustului este încorporată în zilele naționale de zile comemorative, care nu sunt specifice zilelor de comemorare a Holocaustului.

Stat OSCE participant	Data Zilei de comemorare a Holocaustului
Albania	27 ianuarie este desemnată ca <i>Zi a comemorării</i>
Austria	5 mai este desemnată ca <i>Zi a comemorării împotriva violenței și rasismului în memoria victimelor național-socialismului</i> . Data simbolizează eliberarea lagărului de concentrare de la Mauthausen din 1945.
Belgia	27 ianuarie este desemnată ca <i>Zi națională de comemorare a Holocaustului</i>
Bulgaria	10 martie este <i>Ziua Holocaustului și a salvării evreilor bulgari</i> (cunoscută și drept Ziua victimelor Holocaustului). Data simbolizează eforturile din 1943 ale parlamentarilor bulgari de a opri deportările evreilor bulgari în lagărele de concentrare național-socialiste.
Canada	Yom HaShoah (ziua 27 a lunii Nissan din calendarul evreiesc) este desemnată ca zi națională de comemorare a Holocaustului.
Croația	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului și a prevenirii crimelor împotriva umanității</i> .
Cehia	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Danemarca	27 ianuarie este <i>Ziua Auschwitz</i>
Estonia	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării victimelor Holocaustului și a crimelor împotriva umanității</i>
Finlanda	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării victimelor persecuției</i>
Franța	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Germania	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării victimelor crimelor naziștilor</i> . Multe grupuri organizează ceremonii de comemorare la 9 noiembrie (Noaptea de cristal din 1938, când a început pogromul împotriva evreilor din Reich, inclusiv Austria)
Grecia	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Ungaria	16 aprilie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i> . Data simbolizează stabilirea primului ghetto din Ungaria.

Irlanda	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Italia	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Letonia	4 iulie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i> . Data simbolizează incendierea de către național socialiști, în 1941, a Sinagogii Corale din Riga, cu evrei adăpostiți în interior.
Liechtenstein	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului și prevenirii crimelor împotriva umanității</i>
Lituania	23 septembrie este <i>Ziua națională pentru genocidul evreilor lituanieni</i> . Data semnifică uciderea, în 1943, a prizonierilor rămași din ghetto-ul de la Vilnius.
Luxemburg	10 octombrie este <i>Ziua Națională de Comemorare</i> . Data dimbolizează referendumul din 1941.
Norvegia	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Polonia	19 aprilie este <i>Ziua comemorării victimelor Holocaustului și prevenirea crimelor împotriva umanității</i> . Data simbolizează începutul revoltei din Ghetto-ul din Varșovia din 1943.
România	9 octombrie este <i>Ziua pentru comemorarea Holocaustului</i> . Data simbolizează începutul deportărilor masive din 1941 a evreilor spre Transnistria.
Serbia	22 aprilie este <i>Ziua comemorării genocidului victimelor</i> . Data semnifică revolta prizonierilor din lagărul de concentrare de la Jasenovac din 1945.
Slovacia	9 septembrie este <i>Ziua victimelor Holocaustului și a violenței rasiale</i> . Data simbolizează introducerea <i>Codului evreiesc</i> în 1941.
Spania	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Suedia	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Elveția	27 ianuarie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i>
Fosta republică iugoslavă a Macedoniei	12 martie este <i>Ziua comemorării Holocaustului</i> . Data simbolizează deportarea evreilor din 1943 de către forțele de ocupație bulgărești către lagărele național socialiste.
UK	27 ianuarie este <i>Ziua națională a comemorării Holocaustului</i>
SUA	Yom HaShoah (ziua 27 a lunii Nissan din calendarul evreiesc) este desemnată ca zi națională de comemorare a Holocaustului.

State participante OSCE	Zile naționale de comemorare și comemorarea victimelor Holocaustului
Armenia	Ziua națională de comemorare a genocidului încorporează ziua universală de comemorare. Nu există zi specială pentru comemorarea Holocaustului.
Georgia	Victimele Holocaustului sunt incluse în comemorarea celor care au murit în cele două războaie mondiale. Nu există zi specială pentru comemorarea Holocaustului.
Kazahstan	31 mai este data de comemorare a victimelor represiunii politice. Victimele Holocaustului sunt incluse în aceste comemorări.
Olanda	Comemorarea Holocaustului este legată de comemorarea națională a tuturor victimelor olandeze în timpul războiului, la 4 mai.
Slovenia	Sunt organizate comemorări pentru amintirea victimelor fascismului și național socialismului la 9 mai.
Uzbekistan	Comemorarea victimelor Holocaustului are loc în cadrul Zilei naționale de comemorare și onorare a victimelor care au pierit pentru independența patriei la 9 mai. Nu există zi specială pentru comemorarea Holocaustului.